

Голас Радзімы

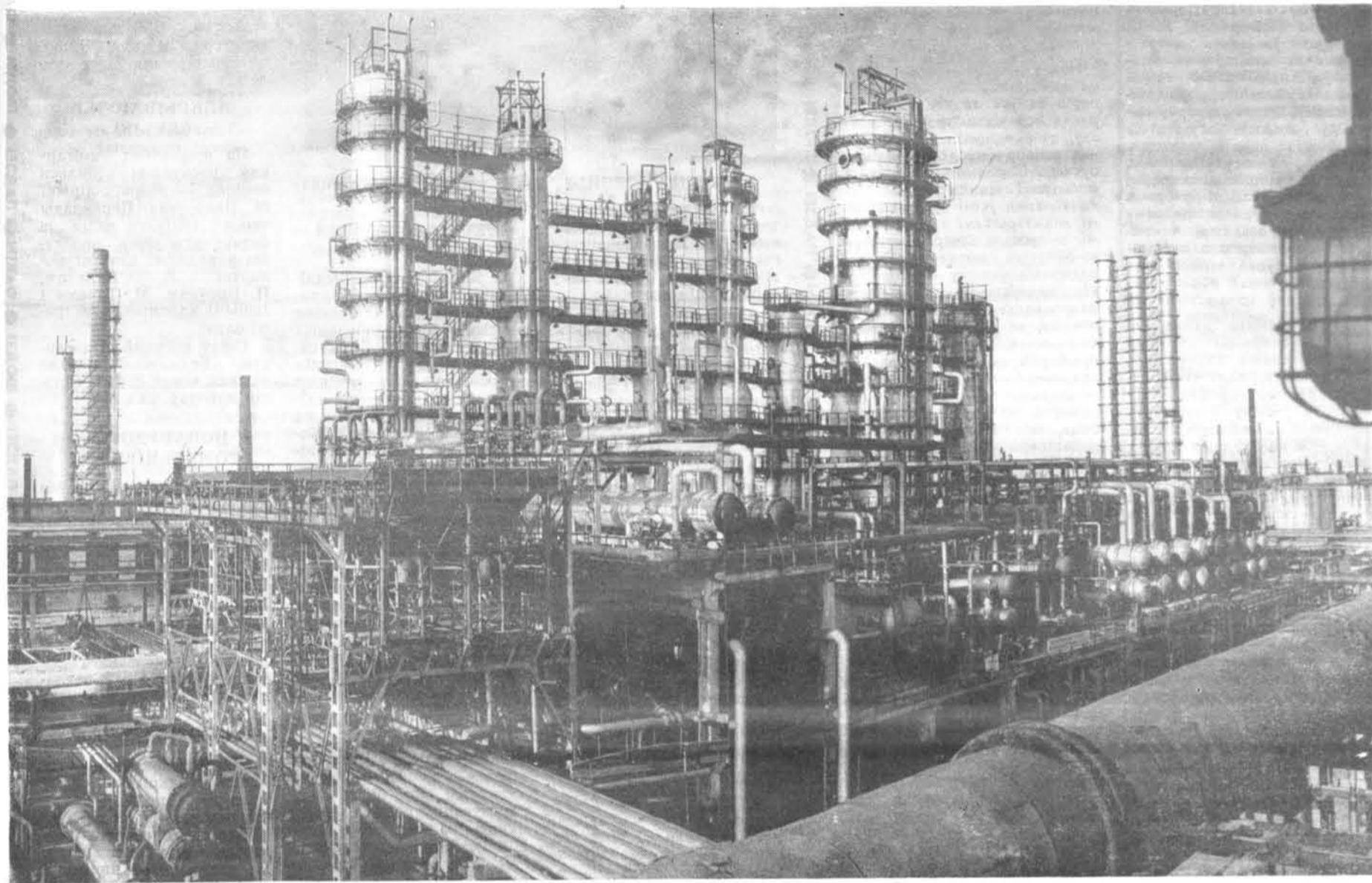
№ 49 (1209)

СНЕЖАНЬ 1971 г.

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДААННЯ 16-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

5 снежня—Дзень
Канстытуцыі СССР

СИЛА АДЗІНСТВА

Калі прайсці па беларускай зямлі ад краю да краю, з поўдня на поўнач і з усходу на захад, то ўсюды сустрэнецца многа брацкіх магіл. Салдаты і партызаны, якія загінулі ў змаганні з фашысцкім ворагам, пахаваны ў гэтых магілах. Стаяць над імі вялікія і малыя помнікі, а на помніках высечаны імёны герояў. Кожнаму, хто прачытае гэтыя журботныя спісы, кінецца ў вочы: на зямлю Беларусі прынеслі свабоду сыны Расіі, Украіны, Грузіі, Казахстана, Арменіі — усіх савецкіх рэспублік.

Перад памяццю вызваліцеляў мы схіляем галовы.

Калі зрабіць падарожжа па беларускіх новабудовах — у малады Наваполацк, старажытны Магілёў, прыгожы Светлагорск, у Гродна, Салігорск, Новалукомль — усюды, дзе гулка б'ецца пульс індустрыяльнай рэспублікі, то на кожным новым заводзе, на кожным камбінаце, на шахтах, ля нафтавых вышак мы сустрэнем інжынераў, хімікаў, будаўнікоў, шахцёраў — любых высокакваліфікаваных спецыялістаў амаль з усіх канцоў шматнацыянальнага Саюза. Яны пакінулі свае родныя мясціны і прыехалі ў Беларусь, каб дапамагчы нам. Мы ўслаўляем іх працоўны

подзвіг і шчыра дзякуем ім.

Калі, нарэшце, успомніць, хто дапамог беларусам стварыць індустрыю, якой да рэвалюцыі цалкам не было, узяць сельскую гаспадарку, што адзначалася беднасцю і адсталасцю, развіць асвету, навуку і культуру, якія заставаліся на нізкім узроўні, то і тут мы знойдем братаў і бацькоў тых, хто прыйшоў нам на падмогу і ў ваеннае ліхалецце, і ў сённяшнія мірныя дні.

Гэтая братэрская дапамога — жыватворная сіла нашага жыцця. Беларусы за дружбу плацяць дружбаю і за дабро — добром. У дні вайны кроў нашых сыноў пралілася на палях Расіі і Літвы, Украіны, Латвіі і Эстоніі. Мы не шкадавалі ні сіл, ні сродкаў, каб засеяць казахстанскую цаліну, перагарадзіць сібірскія рэкі плацінамі, адбудаваць разбураныя землетрасеннямі сярэднеазіяцкія гарады. Бо мы навучыліся быць удзячнымі і цаніць брацкае супрацоўніцтва і адзінства.

Што ж згуртавала народы Савецкай краіны ў адзіную сям'ю, што з'явілася асновай і фундаментам іх непарушнай дружбы?

У нас агульная для ўсіх нацый Савецкай дзяржавы сацыялістычная Радзіма — СССР,

адзіная ідэалогія — марксізм-ленінізм, адзіная мэта — пабудова камунізма, адзіная кіруючая сіла — Камуністычная партыя. Вось што з'яднала нас і дало непераможную сілу.

Дружба і адзінства савецкіх народаў назаўсёды замацаваны ў Канстытуцыі — Асноўным законе нашага жыцця. Артыкул 13 Канстытуцыі БССР абвяшчае: «У мэтах ажыццяўлення ўзаемадапамогі па лініі эканамічнай і палітычнай, роўным чынам як і па лініі абароны, Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка добраахвотна аб'ядналася з раўнапраўнымі Савецкімі Сацыялістычнымі Рэспублікамі...»

Гэтаму аб'яднанню хутка споўніцца пяцьдзесят год. Перад усім светам яно здало эквівалент на трываласць. А трываласць і непарушнасць нашага Саюза сталі магчымымі з-за роўнасці ўсіх народаў і рас, якая ажыццяўлена ўпершыню ў гісторыі ў нашай краіне.

«Раўнапраўе грамадзян БССР, — гаворыцца ў артыкуле 98 Канстытуцыі, — незалежна ад іх нацыянальнасці і расы, ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця з'яўляецца непарушным законам.

Якое б там ні было прамое або ўскоснае абмежаванне правоў або, наадварот, устанавленне прамых або ўскосных пераваг грамадзян у залежнасці ад іх расавай і нацыянальнай прыналежнасці, роўным чынам як усякая прапаведзь расавай або нацыянальнай выключнасці, або нянавісці і пагарды — караюцца законам».

Нашы чытачы, калі яшчэ жылі на Радзіме, былі сведкамі страшэннага нацыянальнага прыгнёту. Беларусы лічыліся горшымі за палякаў і рускіх, і гэта на кожным кроку адчувалася ў палітычным, эканамічным і культурным жыцці. Такое ж нераўнапраўе землякі нашы бачаць і сёння ў краінах так званай заходняй дэмакратыі. Амаль кожны дзень тэлеграфныя агенцтвы разносяць па свеце смутныя весткі: белыя расісты з Алабамы або Тэхаса забілі негра; англійскія салдаты расстрэльваюць ірландцаў; паўднёваафрыканскія чалавеканавіснікі здэкуюцца са спрадвечных гаспадароў краіны... Яшчэ шмат дзе пануюць нацыянальны прыгнёт, расізм, шавінізм, а то нават і такія параджэнні капіталізму, як генацыд і апартэйд. Таму вырашэнне нацыянальнага пытання ў СССР застаецца для мільянаў

людзей «вольнага свету» пакуль што неажыццявімай мэрай. Разуменчы гэта, савецкія людзі з іранічнай усмешкай слухаюць пра намаганні тых, хто хацеў бы парушыць інтэрнацыянальнае брацтва нашых народаў, пасварыць іх. Такія планы не збыліся і не збудуцца ніколі.

Штогод пятага снежня мы святкуем Дзень Савецкай Канстытуцыі. Гэта свята нашага новага жыцця, бо яна ўпершыню ў гісторыі абвясціла і заканадаўча замацавала самыя высокія і самыя светлыя чалавечыя ідэалы, да якіх спрадвеку імкнуліся працоўныя людзі. Гэта свята нашых сацыяльна-палітычных заваёў — Канстытуцыя дала рабочым і сялянам палітычную ўладу, усе матэрыяльныя і духоўныя багацці, грамадзянскія свабоды і правы. Гэты дзень, нарэшце, мы, беларусы, з поўнай падставой маглі б назваць і нашым нацыянальным святам — Савецкая Канстытуцыя дала народу нацыянальны суверэнітэт і нацыянальную роўнасць.

НА ЗДЫМКУ: Полацкі нафтапрацоўчы завод — прадпрыемства, якое будавалі прадстаўнікі шаснаццаці нацыянальнасцей Савецкай краіны.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ
ПО-БЕЛОРУССКИ

У советских народов общая социалистическая Родина — СССР, общая идеология — марксизм-ленинизм, общая цель — построение коммунизма. Дружба и единство советских людей навсегда закреплены в Конституции, Основном законе нашего государства. 5 декабря мы отмечаем День Советской Конституции. Этот праздник — радостное событие для всех граждан СССР («СИЛА АДЗІНСТВА», 1 стр.).

Комментарий «АРЫЕНЦІР — ПОПЫТ НАСЕЛЬНІЦТВА» [2 стр.] посвящен решению недавно ЦК КПСС и Советом Министров СССР расширенному постановлению «О мерах по обеспечению дальнейшего развития производства товаров массового спроса». Постановление — очередной шаг на пути осуществления намеченной XXIV съездом КПСС программы более полного удовлетворения потребностей населения.

В четвертый раз приезжает в Гомель наша землячка из Франции Евдокия Сенкен. Корреспондент «Голосу Радзімы» встретился с ней и рассказал о впечатлениях гостя в репортаже «Я ЗНОУ БАЧЫЛА СНЕГ» [4 стр.].

Перед Джоном Кейстом, урожденным Янкой Костылем, накануне поездки в родное Заболотье возникла проблема — что привезти своим родственникам в далекую Белоруссию! «Перец», — шепнули ему знатоки. Каково же было удивление Джона, когда в минском гастрономе он увидел среди других товаров россыпи перца всех сортов («ПІЛЮЛЯ У ПРЭЗЕНЦА», 4 стр.).

Неяркая палитра у художников братьев Басалыго. Удел графиков — два цвета: черный и белый. Однако какое богатство красок и оттенков, какую гамму настроений можно создать их умелым комбинированием! Молодые художники увлекаются не только графикой. Много времени они отдают созданию игрушек, работе над интерьером. («ДУЭТ МАСТАКОУ», 7 стр.).

Споўнілася дваццаць год Галоўнаму ўнівермагу Мінска. Цяпер нават цяжка падлічыць колькасць людзей, якія зрабілі ў ім пакупкі. Штодзённа тут бываюць каля 60 тысяч мінчан і гасцей сталіцы. У 46 секцыях бага-

та прадстаўлены швейныя, трыкатажныя вырабы, тканіны, абутак, галантарэя і парфюмерыя. Пакупнікам у ГУМе падабаюцца такія прагрэсіўныя формы гандлю, як вольны доступ да тавару, продаж у крэдыт, дастаўка

тавараў на дом, раскрой тканін, прыём папярэдніх заказаў, падгонка адзення і інш. Прадаўцы і таваразнаўцы сістэматычна праводзяць канферэнцыі, выстаўкі-продажы, дзе раяцца з пакупнікам. Гэта дазваляе

больш поўна ўлічваць попыт пакупнікоў і адначасова фарміраваць іх густ. НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд адной з гандлёвых залаў ГУМа.

Фота М. НІКАЛАЕВА.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

Савецкую Канстытуцыю называюць самым гуманым законам у свеце. Гэта сапраўды так. Правы, якія яна прадаставіла савецкім грамадзянам, — самыя дэмакратычныя і шырокія,

абавязкі — самыя пачэсныя і высякародныя. У рэдакцыю прыходзяць пісьмы ад нашых няштатных карэспандэнтаў, у якіх яны раскажваюць аб тым, як у рэспубліцы

на практыцы ажыццяўляюцца правы на працу, адначасна, адукацыю, як сацыялістычная дзяржава клапаціцца аб кожным савецкім чалавеку. Сёння мы публікуем некаторыя з іх.

Там, дзе былі хутары

Вёска Сноў — цэнтр перадавога на Нясвіжчыне калгаса імя Калініна. Шэрыя стужкі асфальгаваных вуліц, вымашчаныя пліткамі тратуары, стройныя рады маладых ліпаў і дэкаратыўныя кустарнікі — усё зроблена з вялікім густам. Забудова вёскі вядзецца па генеральным плане. З правага боку цэнтральнай плошчы стаіць новы адміністрацыйны будынак, дзе размясціліся кантора праўлення і сельскі Савет. Побач палац культуры. На яго сцяне часта выступаюць прафесіянальныя калектывы з Мінска, Віцебска, Брэста і іншых гарадоў краіны, а таксама самадзейныя артысты. Тут жа адбываюцца сеансы кіно, чытаюцца лекцыі, праходзяць вечары адпачынку.

Не менш прыгожыя жылля дамы. Своеасаблівы архітэктурны ансамбль утварае група шматпавярховых дамоў на цэнтральнай вуліцы. Зусім нядаўна ў іх справілі наваселле 40 сем'яў калгаснікаў. Сярод іх — ганаровыя калгаснікі Мацвей Шарана і Галіна Янавец, даяркі Домна Маціхіна, Ванда Васілевіч і іншыя. У кватэрах усё выгоды: газ, водаправод, паравое ацяпленне, каналізацыя.

Добра наладжана ў вёсцы сістэма бытавога абслугоўвання жыхароў. Да паслуг калгаснікаў — сталовая, атэль, кніжны магазін, універмаг. Ёсць свая ўчастковая бальніца, некалькі лазняў, дзіцячы сад-яслі і, зразумела, школа.

Убачыўшы ўсё гэта, цяжка паверыць, што яшчэ не так даўно на гэтым месцы была пустэча, а ў навакол-

лі, нібы астраўкі ў моры, туліліся адзінокія хутары. Не даўна, што турысты з Федэратыўнай Рэспублікі Германіі, якія наведвалі вясной Сноў, не адразу паверылі сваім вачам. Іх цікавіла ўсё. Яны абыйшлі амаль усе двары, заглядалі ў дамы і ўсюды бачылі дастатак. Адзін з гасцей спытаў у старшыні калгаса Якава Аляксанкіна: — Скажыце, за які час усё гэта зроблена?

Здзіўленне было яшчэ большым, калі госці даведаліся, што асноўныя забудовы ўзніклі за гады мінулай пяцігодкі.

Усяго сёлета на жыллёвае і культурнае будаўніцтва выдаткавана і 200 тысяч рублёў. Пабудаван клуб на 200 месца, заканчваецца ўзвядзенне новай чатырохпавярховай школы з закрытым плавальным басейнам і дома быту. Закладзены падмуркі шасці васьмікватэрных жылых дамоў, а ў будучым годзе ў некалькіх кіламетрах ад Снова вырастае зусім новы жыллы пасёлак.

Г. КРЭСКІЯН.

Другое нараджэнне школы

У будучым годзе Бастунскай сярэдняй школе Воранаўскага раёна споўніцца 70 год. У школьным музеі захоўваюцца рэдкія фотаздымкі і дакументы, якія раскажваюць аб яе гісторыі. З іх можна даведацца, што раней дзецім беларускіх сялян вучыцца ў гэтай школе было забаронена. Письменнасць у ёй набывалі дзеці мясцовых паноў і чыноўнікаў.

Толькі пасля ўстаўлення ў Заходняй Беларусі Савецкай улады сялянскія

хлопчункі і дзяўчынкі змаглі сесці за парты.

Школа пашыралася, расла колькасць яе вучняў. І вось нядаўна калектыву яе справіў наваселле — пераехаў у новы двухпавярховы будынак. У ім ёсць выдатна абсталяваная лабараторыя, спартыўная зала і спартыўны комплекс у двары. Побач са школай — інтэрнат для навучэнцаў, якія жывуць далёка ад вёскі Бастуны.

Цяпер у школе займаюцца звыш 250 вучняў. А ўсяго за гады Савецкай улады сельскую школу скончылі некалькі тысяч вучняў. Многія з іх сталі інжынерамі, настаўнікамі, урачамі, аграномамі. З усіх канцоў нашай вялікай краіны ідуць да настаўнікаў школы пісьмы са словамі ўдзячнасці ад іх былых вучняў.

Л. СЦЕФАНОВІЧ.

Юбілей даяркі

У прасторным клубе Палескай доследнай балотнай станцыі, што размешчана ў вёсцы Вульна Лунінецкага раёна, у той вечар было асаблівалюдна. Сюды сабраліся рабочыя, служачыя, вучоныя, каб урачыста павіншаваць перадавую даярку гаспадаркі Вольгу Яворскую, якой споўнілася пяцьдзесят год. Палавіну з іх яна працуе ў жывёлагадоўлі. Была даглядчыцай, цялятніцай, а апошні час — даяркай. І на ўсіх участках дабівалася ў рабоце выдатных вынікаў.

Па заслугах і пашана. Таму так перапоўнена была зала клуба. Даярку павіншавалі дырэктар станцыі, галоўны заатэхнік, сябры. Ёй уручылі падарункі. Потым самадзейныя артысты далі ў гонар юбіляра канцэрт.

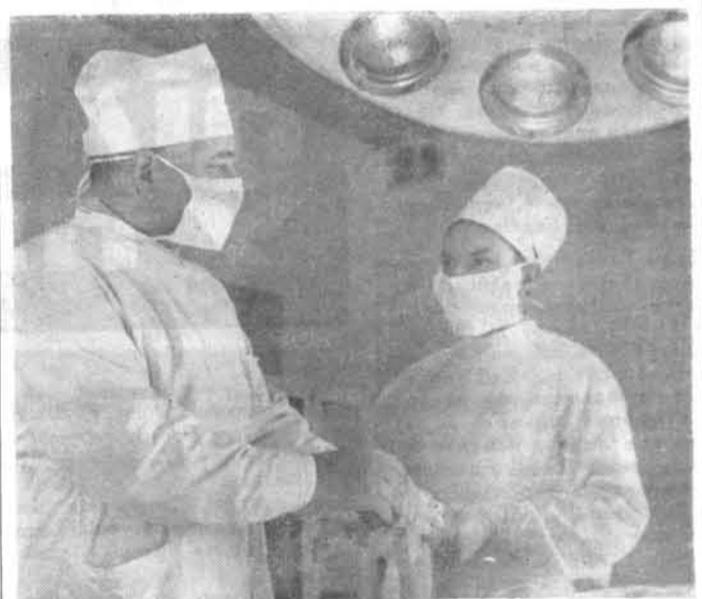
В. КЛЕШЧАНКА.

Пуцёўкі аплачвае прафсаюз

Надзея Каласкова працуе ткачыхай на Кармянскай тэкстыльнай фабрыцы імя Клара Цэткін. Яна заўсёды добра спраўляецца са сваёй работай, прадукцыю выпускае толькі выдатнай якасці. За добрасумленную працу прафсаюзны камітэт прадаставіў ёй па зніжанай цане пуцёўку ў санаторыі. Служачы фабрыкі Аляксандр Караткевіч таксама па льготнай пуцёўцы адпачываў у санаторыі «Сочы».

Усяго за мінулае лета ў санаторыях і дамах адпачынку краіны пабывалі каля дзесяці рабочых фабрыкі. Большую частку кошту іх пуцёвак аплаціла прафсаюзная арганізацыя прадпрыемства.

В. УШАЎ-ЛАНДЫШ.

Індур — вёска ў Гродзенскім раёне. Сюды, у сельскую бальніцу, едуць за вопытам урачы з розных рэспублік, каб навучыцца дакладнай, зладжанай рабоце ў абслугоўванні сельскіх працаўнікоў. Чвэрць стагоддзя назад бальніца размяшчалася ў невялікім памяшканні, дзе было 25 ложкаў. Працаваў тут адзін урач.

Сёння ў прыгожых двухпавярховых будынках, пабудаваных на сродкі дзяржавы і суседніх калгасаў, размясціўся стацыянар на 100 ложкаў. Адкрыты тэрапеўтычнае, дзіцячае, хірургічнае, інфекцыйнае, радзільнае і гінекалагічнае аддзяленні, пост хуткай дапамогі. Сучаснае абсталяванне хірургічнага кабінета дазваляе рабіць у сельскай бальніцы складаныя аперацыі. Пры Індурскай участкавай бальніцы паспяхова працуе двухгадзічны ўніверсітэт здароўя. Сотні калгаснікаў прайшлі ў ім курс навучання на догляд за хворымі на даму. НА ЗДЫМКУ: хірургі Іван ГАЛАУНЯ і Канстанцін КУЗЬМІН у аперацыйнай.

Фота А. ПЕРАХОДА.

ЛЕКАВЫ ПАТОК

Аптэкі Беларусі няспынна папаўняюцца лякарствамі. Аб тым, каб не змяншаўся гэты лекавы паток, клапаціцца вучоныя. Яны распрацоўваюць новыя, больш эфектыўныя сродкі і ўдасканальваюць тых, што выкарыстоўваюцца ў практыцы.

У Беларусі шлюць цяпер медыкаменты каля трохсот заводаў СССР, а таксама буйнейшых прадпрыемстваў Венгрыі, Югаславіі, Чэхаславакіі, Польшчы, Балгарыі, Румыніі і іншых краін. Штодзённа на лекавыя расліны лугі і лясы нашай рэспублікі. Штогадовы збор іх перавысіў ужо пайтары тысячы тон. Для сарціроўкі і расфасоўкі гэтых гаючых дароў у Мінску будуюцца спецыяльныя цэх Цэнтрсаюза СССР.

У будучым годзе ён уступіць у строй. Але і цяпер аптэкі Беларусі рэалізуюць каля двухсот тон лекавых раслін у год. Усяго працуюць у Беларусі штогод адпускаецца розных лякарстваў на 60 мільёнаў рублёў і амаль палова з іх — бясплатна.

З кожным годам больш разгалінаванай становіцца сетка аптэк, магазінаў па продажы лякарстваў, аптэчных пунктаў і кіёскаў. Цяпер у Беларусі працуюць 12 спецыяльных магазінаў і 959 аптэк, з 474 аптэчных пунктаў і кіёскаў. У блгучым пяцігоддзі ў рэспубліцы адкрыецца яшчэ 75 аптэк і 5 аптэчных складаў. Нядаўна ўступіў у строй склад у Бабруйску. Пачата будаўніцтва склада лякарстваў у Полацку.

«Я ЗНОЎ БАЧЫЛА СНЕГ»

З Гомеля я ад'язджаў раничай. Неба над горадам было зацягнута густымі хмарами, якія снігаліся на зямлю мяккімі сніжынкімі. Халодныя зорачкі плаўна кружылі ў паветры. Часам у іх карагод урываўся парывісты вецер, падхопіўшы белых прыгажунь і, пакуруцішы, кідаў на пушыстую коўдру, што ўкрывала зямлю.

«Я зноў бачыла снег. Вы нават уявіць сабе не можаце, як там, у Францыі, я сумую па нашай беларускай зіме». — успомніліся раптам словы Еўдакіі Сенкен.

...Яе пісьмо прышло ў рэдакцыю ў сярэдзіне лістапада: «Гасцюю ў сястры ў Гомелі. Калі зможаце, прыязджайце. Вельмі хацелася б убачыцца з кім-небудзь з «Голасу Радзімы». Подпіс і адрас».

Дзверы мне адчыніла ўжо немаладая, але статная жанчына. Кінулася ў вочы, што рукі яе былі ў цесце (мусіць, гатавала абед, падумаў я). Убачыўшы незнаёмага, яна схавала іх пад фартух. Я прадставіўся.

— А мяне зовуць Надзея Цітаўна, — адказала гаспадыня. — Праходзьце, калі ласка. Сястру вам прыдзецца пачакаць. Дуся яшчэ з раніцы пайшла кудысьці. Яна рэдка бывае дома. Устане раненька, вып'е шклянку кавы і пабегла. Ды вы расправайцеся, — заўважыўшы маю нерашучасць, запрасіла яна. — Дуся абяцала вярнуцца к абеду. А я вам пакажу вольфгангаў.

З фатаграфій на мяне пазіраюць вясёлыя дзівочыя твары — дочки Надзеі Цітаўны, а вась і яна сама з мужам і ўнучкай Наташай.

— А гэта наша Дуся, — тлумачыць гаспадыня. На здымку яшчэ зусім маладая жанчына з прыемнай усмешкай і такімі ж уважлівымі, добрымі вачыма, як у Надзеі Цітаўны. — Няшчасная яна ў нас. Адарваная ад род-

най зямлі. Адна на чужыне. Такіх, як Еўдакія Цурыкава, пасля вайны за мяжой аказалася многа. Гітлераўцы вывозілі беларускіх дзяўчат і юнакоў у няволю. Прымушалі цяжка працаваць, здэкаваліся і зневажалі. Яе юнацтва прайшло за калочым дротам у канцэнтрацыйным лагерах. Там жа сустрэла яна французку Полю Сенкену, які выратаваў яе ад смерці, стаў сябрам на ўсё жыццё. З ім, двума сынамі і дачкой тры разы прыязджала Еўдакія Цітаўна ў Гомель.

— Поль проста ўлюбёны ў наш горад, падабаюцца яму людзі, іх чутлы адносіны, — зноў пачала расказваць Надзея Цітаўна. — Бывала, ён, як цяпер Еўдакія, устане раненька, паснедае, і пайшоў: то на базар, то ў магазіны, а то проста гуляе па вуліцах. Пасля такіх прагулак казаў, што адчувае сябе сапраўдным гамельчанінам.

— А ведаеце, — працягвала Надзея Цітаўна, — я ж таксама ездзіла да Дусі ў гасці. Яна жыве ў Манце, гэта недалёка ад Парыжа. Не скажу, што мяне там дрэнна прымалі, але вельмі хутка засулавала я па дому. Усё здзіўляюся, як гэта сястра столькі год жыве сярод чужых людзей.

Нашу размову перапыніў званок. У пакой шпаркімі крокамі ўвайшла жанчына. Твар яе расчыравануся ад марозу, вочы блішчалі.

— Прабачце, што прымусіла вас чакаць. Зноў гуляла па горадзе.

Голас Еўдакіі гучаў усхвалявана, і ўся яна была перапоўненая радасцю і ўражанымі.

— Не пазнаю я гэтага горада. Калі немцы вывозілі мяне ў 1942 годзе, у цэнтры стаяў адзінокі будынак — дом Камуны, і той напаяўразбураны. У 1957 годзе, як першы раз прыехала сюды, яшчэ відаць былі раны вайны, а

потым ўжо не паспявала сачыць, як Гомель мяняўся.

Сёння я пабывала ў новым мікрараёне «Фестывальны». Гэта ж нейкі цуд! Некалькі гадоў назад была пустэча, а цяпер цэлы горад у горадзе. Месца ўтульнае, дамы прыгожыя. Ідуць туды і тралейбусы, і аўтобусы. Наогул, ваш гарадскі транспарт працуе добра. А плата ж за яго якая нізка! Людзі ў вас хутка зусім развучацца хадзіць пехатою. Гэта ж трэба: адзіндва прыпынкі пешшу не пройдуць, чакаюць тралейбуса.

— Ты трохі перадыхні, а то зусім чалавека загаварыла, — уваходзячы ў пакой, жартам перапыніла сястру Надзея Цітаўна. — Салаўі байкамі не корміць. Сядайце вась за стол, пачастуемся, чым бог паслаў.

Тым часам гаворка ажывілася зноў. Я даведаўся ад Еўдакіі Цітаўны аб тым, як жывуць працоўныя ў іх невядомым гарадку, аб складанай сістэме падаткаў, што існуе ў Францыі. Мы доўга смяяліся, калі сёстры ўспомнілі, як Надзея Цітаўна ў час свайго візіту да Еўдакіі падарвала месячны бюджэт сям'і Сенкен тым, што вельмі неэканомна карысталася вадой.

— Я ж не ведала, што ў іх там лічальнік стаіць, — апраўдвалася жартам Надзея Цітаўна. — Мы ж да такога не прывыклі.

— Вы тут да многага не прывыклі, — раптам пасур'ёзна Еўдакія. — Калі вам трэба выклікаць урача, вы робіце гэта не задумваючыся, бо ведаеце, што ён неадкладна прыдзе, дапаможа вам і не патрабуе за гэта ганарару. Я памятаю, як у наш мінулы прыезд сюды мы ўсёй сям'ёй адправіліся да брата ў вёску і там раптам захварэў наш сын Пеця. Мы з мужам не ведалі, што рабіць, але нас супакоілі: зараз пазвонім,

прыездзе хуткая дапамога, усё будзе добра. «У вёску прыдзе хуткая дапамога?» — не паверыла я. Але праз вельмі кароткі час прыехаў урач, аглядзеў хлопчыка. У яго аказалася ангіна. І на гэтай жа машыне адвезлі нас у бальніцу. Лічылі сына, вядома, бясплатна.

— А вась на мінулым тыдні, — успомніла Еўдакія Цітаўна, — я ездзіла да стрыечнага брата ў вёску Івакі, гэта трыццаць кіламетраў ад Гомеля. Вы б бачылі, у якім доме жыве яго сям'я! Толькі ў зале можна сабраць не менш як п'ятдзесят чалавек. У доме паровое ацяпленне, газ. Я яму кажу: «Ты жывеш, як памешчык». А ён смяецца: «У нас цяпер такіх памешчыкаў мільёны».

Затым, калі пілі духмяны чай з вараннем, Еўдакія Цітаўна працягвала свой расказ:

— Я вам многа гаварыла аб пачуццях, дзялілася ўражанымі, але не расказала яшчэ аб сваім самым галоўным уражанні. Сёмага лістапада я разам з братам Аляксандрам хадзіла на дэманстрацыю. Даваенныя святы я памятаю ўжо не так выразна. А ў гэты дзень я прайшла па вуліцах Гомеля ра-

зам з усімі працоўнымі. Людзі смяяліся, спявалі, танцавалі. І ў мяне быў такі ж прыўзняты святочны настрой. Я адчувала сябе сваёй сярод гэтых людзей і вельмі шчаслівай.

— Усё, што сёння маюць мае родныя, мой народ, усё савецкія людзі, ім даў Вялікі Кастрычнік. Мы памятаем пра гэта і ў Францыі, дзе ўсё больш і больш людзей становяцца прыхільнікамі і сябрамі Савецкага Саюза. Асабліва гэтыя сімпатыі сталі відавочнымі ў час візіту ў нашу краіну Генеральнага сакратара ЦК КПСС Леаніда Брэжнева. Тысячы французавых выходзілі на вуліцы, каб сустрэць савецкага гасця. Мільёны не адыходзілі ад тэлевізараў у час яго выступленняў па французскім тэлебачанні. Ён вельмі добра гаварыў аб далейшых планах развіцця сваёй краіны, аб гарачым жаданні Савецкага Саюза жыць у міры з усімі народамі свету, у тым ліку з французскім народам.

...З гасціннымі гаспадарамі я развітваўся позна вечарам. Горад святціўся агнямі. Я ішоў пешшу. Мяне, як і Еўдакію Сенкен, перапаўнялі ўражанні.

Уладзімір МЯЛЕШКА.

Еўдакія СЕНКЕН (злева) з сястрой Надзеяй Цітаўнай і яе ўнучкай Наташай.

ДЖОН КЕЙСТ, а пана-шаму Янка Кастыль, пакаваўся ў дарогу. Паўека прамільгнула, як ён нягольным мальцом махнуў рукою на сваю Забалоць і падаўся за свет па капейку. Вынырнуў ажно ў Амерыцы. Там як асеў, дык і не заўважыў, што дзедом стаў. І вась на старасці год зноў пацягнула Джона ў падарожжа. Толькі цяпер наважыўся ён плыць у адваротным напрамку — да родных берагоў. Надта ж хацелася адвэдаць сваіх, убачыць саламяную страху бацькавай хаты, пахадзіць па хмызняку за пуняй, куды некалі заганаў яго бадлівы казёл.

Джон і радаваўся, уяўляючы сябе ў абдымках радні, і нерваваўся. Чым прэзентаваць усіх братоў, сватоў ды ўнучкаў? Хацелася і памяць па сабе пакінуць, і здзіваць. Каб потым доўга пахваліліся: гэта дзядзька з Амерыкі прывёз! А тут, як на тое ліха, у чамадан нічога не лезе. Джону здавалася лягчэй валуны варочаць, чым усё ўціскаваць у абмежаваныя габарыты гэтай чортавай скрынкі. У другіх пакаваць чамаданы — абавязак жонкі, а што рабіць старому кавалеру? (Джон так і не жаніўся. «Вось зароблю яшчэ, потым паеду ў сваты».)

Аж млосна стала чалавеку ад такой работы. Каб не гэты яшчэ перац! З ім-такі ён павалтузіўся ладны час. Вялікая пластыкавая торба (made in USA) важыла не меней за дваццаць фунтаў і не лезла ні ў якія варты. Старчком паставіць — вечка не значыцца, на бок пакладзе — палову рэчаў выкідаць трэба.

Эх, каб знаў, дзе ўпаў, дык саломкі б падаслаў. Так скі-

біць!.. Не сказаць, што Кастыль чалавек лёгкаверны. Ён з той пароды людзей, што да ўсяго падыходзяць са сваёй меркай. Калі кум яму пісаў, што ў кожнага забалацянца новая хата, а саламянай страхі днём з агнём не знойдзеш, што яго ўнук хутка прафесарам стане, Джон толькі есцярожна чухаў патылі-

проблема: з чым ехаць? Вядома ж, не з пустымі рукамі. Аднак што ўзяць, каб ашчаслівіць усіх? Як заўсёды, у цяжкую хвіліну знаходзіцца шмат дарадцаў. Знайшліся яны і ў Джона. Тым больш, што праз дзень аб яго намеры ўжо ведалі суседзі, а праз тыдзень — і суседзяў суседзі.

Джон спакойна прапусціў міма вушэй большасць заўваг, не намагаючыся нават запамінаць усё тое, што яму вычылі бяссэрбранікі-дабрадзеі. Не надта лёгка збіць з панталыку чалавека, які прытрымліваецца цвёрдага прынцыпу: добрадзеяў слухай, а свой розум май. Джон не пабаяўся Сібіры, не

гануўся, твар яго пакрыўся кропелькамі поту: позірк Кастыля нечакана наскочыў на акуратна раскладзеныя пакеты... перцу! Молаты, чырвоны, гаршак чорны, стручок ляжалі за шклом і нібы пакеплівалі з Джона.

«А можа гэта напаказ?» — ухаліўся ён за апошняю саломіну надзею. Заставалася адно — праверыць. І Джон рашуча накіраваўся да касы.

Прадаўшыца здзіўленым позіркам праводзіла незвычайнага кліента: ніхто да гэтага не браў у яе перац дзсяткамі пачкаў.

— Мабыць, новая прынада на карасёў, — услях выказала здагадку касір. — Ведаеш, у гэтых рыбакоў заўсёды адной клёпкі не хапае.

За вячэрай у рэстаране Джон Кастыль сядзеў, як мыла з'еўшы. Думкі круціліся вакол чорнага гаршчу. «Ну, пакавай, — сціскаў ён моўчкі зубы, пагражаючы ў думках сваім дарадчыкам, — вярнуся, я ж вам задам перцу. Думаць толькі — такую пілюлю падсунулі. Добра, што надумаўся ў Мінску пераканацца. Прыпёрся б у Забалоць, як дурань з пісанай торбай (made in USA!). Адно суцяшала Янку, што ён не адзін даў маху. Суседка за сталом разгублена гаварыла:

— Гэта ж мне бажыліся, што ў Беларусі няма чым нават вушы памыць. Я вазьмі ды прыцягни з сабой цэлы чамадан мыла. Што ж мне цяпер рабіць?»

— Схадзіць да галавы па розум, — ні то адказваючы суседцы па сталу, ні то дакараючы сябе, сказаў Джон Кейст, якога ў Забалоці клічуць Янкам Кастылём.

Вацлаў МАЦКЕВІЧ.

ПІЛЮЛЯ фрелбетон У ПРЭЗЕНЦЕ

цу і не праяўляў аніякіх эмоцый: «Заеду — пабачу».

Ужо будучы ў Мінску, Джон не спяшаўся, як яго сябры па турысцкай групе, ні вохкаць, ні ўздыхаць.

— Паглядзі, Джон, якія зялёныя вуліцы! — тармасілі яго падарожнікі на Ленінскім праспекце.

— Бачу, што зялёныя. А можа дзе яшчэ зялёнейшыя ёсць, — адказваў ён даволі стрымана.

— Якое тут цудоўнае паветра, Кейст! — аж заходзіліся турысты, шпацыруючы ў батанічным садзе.

— Нічога сабе, дыхаць можна, — заставаўся непрабавальным Джон. — Але можа дзе дыхаецца яшчэ лягчэй. Сам жа падумаў: «А можа гэта спецыяльна для нас зроблі такое свежае паветра? Тут трэба рукамі памацаць, каб пераканацца».

Дык вась, калі Джон Кейст сказаў сам сабе рашуча: «Еду» — нечакана ўзнікла пяхучая

Дармовыя парады і нічога не варты настаўленні сыпаліся, як пернікі з глыбокага мяшка Санта Клауса, ці то пана-шаму Дзеда Мароза.

— Хэлоў, Джон! Дык гэта праўда, што ты на сёмым дзесятку з глузду з'ехаў? Значыць, проста ў лапы да камуністаў?! Прыхапі з сабой ватоўку. Як сашлюць на Камчатку, мне дзякуй скажаш.

— Янка, паслухай земляка, куды ты прэшся на ўзвей вецер! У Беларусі ж нямашака чаго есці... Ну, калі ты такі ўпарты, вазьмі хоць сухароў на дарогу.

— Кейст, не будзь лапучом — не трацься дарэмна. Не вязі нічога новага ў падарунак. Вазьмі пару паношаных сарочак, касцюм у цябе выглядае яшчэ нішто сабе, хоць ты яго і патрапаў — дай божа. Але ў Саветах і гэта сыйдзе за навінку. Там жа акрамя дзюшовага паркалю нічога не бачылі.

паверыў ён і ў бясхлебцы. Адным словам, старога вераб'я на мякіне не правядзеш. Ды вась на перцы — папаўся.

— Найлепшым прэзентам будзе пара фунтаў перцу, — дзвінкаў над вухам чарговы бяссэрбранік. — Не прырэх, Джон, я ведаю, што гавару, Ты куды едзеш, у вёску? Тым болей, там ад часоў нэпа перцу не бачылі. Нават пра яго пах забыліся. Суп, прыпраўлены перчыкам, — ласунак толькі «партыйнай эліты».

І Джон Кастыль клонуў на горкі перац. Каб не пакрыўдзіць каго-небудзь з радні, ён прыхапіў не два, а цэлых дваццаць фунтаў. («Раздзялю пароўну на ўсю Забалоць».)

Як толькі самалёт прыземліўся ў Мінску і турысты ўладкаваліся ў гасцініцы, Джон стаў пытацца ў гіда, як трапіць у бліжэйшы гаспадар.

Прабраўшыся да прылаўка, Кастыль вокам рэвізора праглядаў вітрыны. Раптам ён уздры-

I AM looking at a collection of the first Decrees of the Workers' and Peasants' Government, published in 1920. I thumb through this small book, which is already history today, with special feeling. It includes the first Decrees which, indeed, shook the world—the famous Lenin Decree on Peace, the Decree on Land and other legislative acts of the Soviet Government, created by the Great October Socialist Revolution of 1917. One cannot read them without emotion and a sense of great pride in the feats of our fathers and grandfathers, who

The Supreme Soviet designated war propaganda as the gravest crime against humanity, because it undermines the cause of peace and creates the threat of a new war.

The policy of peace, which corresponds to the basic interests of all the nations on the globe, found fresh expression in the documents of the recent 24th CPSU Congress, which outlined a practical programme for the struggle for peace and cooperation in present-day conditions.

The ideals of realistic socialist humanism, which are being im-

plemented in our developed society, found further expression in the resolutions of the 24th CPSU Congress. These express the motto of the Party: «Everything for the sake of man, for the benefit of man».

plemented in our developed society, found further expression in the resolutions of the 24th CPSU Congress. These express the motto of the Party: «Everything for the sake of man, for the benefit of man».

The Soviet state makes concern for the welfare of the people law. This is one of the practical expressions of true humanism. The USSR is far ahead of many countries in such important indicators of the standard of life as social insurance; public education; labour protection in industry and agriculture; provision with pensions; the organization of health-resort services; mother, child and adolescent protection, and the organization of children's recreation. The recently published Decree of the Presidium of the USSR Supreme Soviet on expansion of the rights of trade-union committees is full of concern for further improving the working and living conditions, and of the leisure of the people. All this is the result of the fact that the basis for genuine humanism has been built up in the socialist states.

But let us go back to the collection of laws adopted in the first years of the emergence of people's power. One can see in each one of them the trend towards the resolute destruction of obsolescent relations, and the creation of the new, socialist way of life. All the old social-estates and civil ranks were abolished by law. «All still existing social-estates and estate divisions, privileges and limitations, and similarly all civil ranks, are hereby abolished». That is how the Decree «On the Abolition of Social-Estates and Civil Ranks» signed by Lenin on November 10, 1917, begins. The collection contains the decrees on the trans-

fer of all the schools to the state; on the leisure of working people; on the transfer of museums, monuments and other cultural and scientific institutions for use by the general public. Man and a profoundly humane approach to the person stands in the focus of each decree.

It goes without saying that during the years of Soviet power many of the first decrees were improved and amended, taking into account the new situation. But the main thing—the priority interest in all of them for the needs and destiny of the toi-

ler — has been preserved. Let us consider, for example, another of the early laws — the Decree on Land. The first clause of the Decree abolished for ever the right to the private ownership of land. It was proclaimed that land could not be sold, purchased, leased or mortgaged, or alienated in any other manner. The entire land was made the property of the whole people and was transferred to the use of all who tilled it. The mineral wealth — ore, oil, coal, etc.—as well as forests and water resources passed into the exclusive use of the state.

The nationalization of land, its mineral wealth, forests and waters made it possible for the socialist state to go ahead unhindered in developing industry — to erect industrial enterprises and power plants, and to build railways and highways according to state plans and on such land and in such places as corresponded best to the country's economic interests. The collection contains more than 200 laws, but we have considered only a few of them, adopted during the first days of existence of the new Soviet Government. The state of workers and peasants created by the will and energy of the working people of Russia laid the foundation for a new life in its first humane laws. I think that these first steps of the young proletarian state will, for a long time to come, evoke not only admiration all over the world, but also serve as an example for many countries and nations which have either emerged, or are now emerging, onto the road of independent development.

I. BEREZIN,
lawyer.

Education is available to all

The CPSU Central Committee and the Council of Ministers of the USSR have approved a decision on measures for the further improvement of the material, and housing and communal conditions for the students of higher educational establishments, and the pupils of special secondary schools.

Professor Nikolai YEGOROV, Deputy Minister of Higher and Secondary Special Education of the USSR, comments on this decision.

The history of the Soviet higher school contains many examples of state solicitude for the development of education, making it accessible to every citizen of the country.

Today in the Soviet Union there are 500 people per thousand employed in the national economy who have higher or secondary education. During the 9th Five-Year Plan 4,600,000 specialists with higher education, and 4,400,000 specialists with secondary special education will be trained. This will take place at 812 higher schools and 4,250 technical schools in the country.

There are no limitations in the USSR regarding admission to university or institutes, excepting the standard of knowledge. The students of Soviet higher schools represent all sections of the population, the working class, the collective-farm peasantry, and the intellectuals.

It should be noted that in the USSR there is no payment for education at general schools or at higher and special secondary schools. The students are given stipends. Socialist society aims at creating the best possible conditions for the comprehensive development of the personality, in line with the state's material possibilities.

In keeping with the approved decision, stipends for students of higher schools will be increased by 25 per cent on the average, and stipends for pupils of special secondary schools by 50 per cent, as from September 1, 1972. Thus, beginning with the next academic year, students of higher schools will be receiving stipends ranging from 40 to 60 roubles per month, while the pupils of technical schools will receive from 30 to 45 roubles.

Besides this, the decision provides for a 25 per cent increase in stipends for students who ha-

ve only excellent marks, and a 15 per cent increase for those who have only excellent and good marks. The number of scholarships is also to rise.

Altogether the state is allocating an additional 1,500 million roubles for stipends in the current Five-Year Plan.

The decision provides for a number of measures to increase the admission of young working people to higher and special secondary schools, their stipends being paid by industrial enterprises, construction projects, collective and state farms. The Soviet state pays considerable attention to improving the material and communal conditions of Soviet students. In keeping with the decision, it is planned to build 5,700,000 square metres of hostel floor space in the current five years. This will offer additional vacancies at hostels to a million more students of higher and technical schools, and practically all students in need of hostel accommodation will be catered for.

Measures are planned for a considerable improvement of public catering and medical service. There will be more canteens and snack bars at educational establishments and hostels, and a wider network of health posts. New outpatient clinics and outpatient departments at hospitals will be built close to big student campuses to serve their needs.

The decision also devotes much attention to measures for the further improvement of health-building and sport activities, the broadening of the network of prophylactorias and sport camps. There will be more vouchers for students and pupils to sanatoriums and holiday homes paid by the state social security fund.

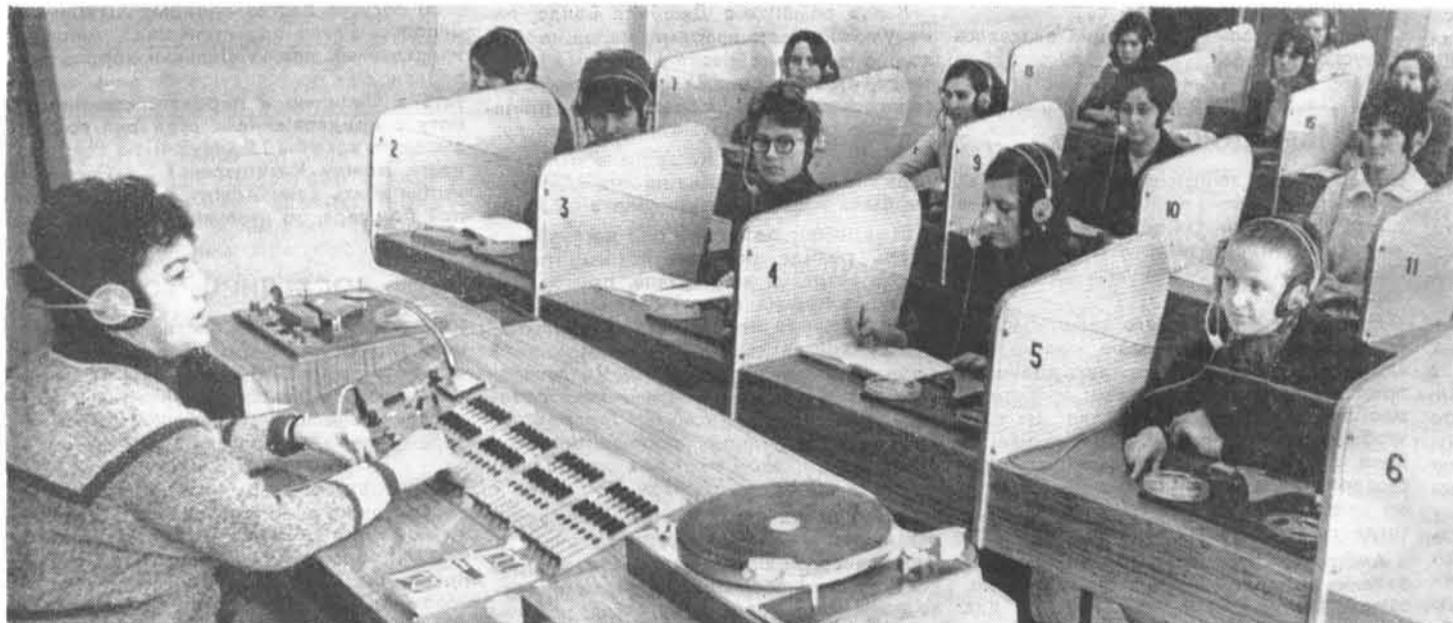
In conclusion, it should be said that this decision is further proof that socialism really makes education available to all.

Their success

I've spent a month in America and met some 20 Russians, or rather Russians in American guise. With a few exceptions they are all leftovers of the «Black Hundred» of the 1900's... Such people found in the USA good soil for themselves, well fertilized by the extreme rightist US organizations. Their spiritual food is the Russian newspaper *Novoye Russkoye Slovo* issued there, which is steeped in rabid hatred for communism. They are proud of their sons who are perishing in Vietnam, fighting against communism. But the ranks of these anti-socialism crusaders are thinning out, and in spite of their 50 years of effort, they have gained success only inside their own medium.

Nicolas SLADKOV.

France.

On photo: A. Selivanova, the senior teacher of Minsk Institute of Foreign Languages is conducting a lesson in the electronic study. Photo by N. KHODASEVICH.

(Продолжение. Начало в №№ 47, 48).

25 июля, в 23 часа, Гитлер отдал приказ начать операцию «Аларих». Поводом для этого послужили просьбы верховного командования итальянской армии увеличить число немецких войск в Италии. Группа войск Роммеля продвинулась в направлении Северной Италии. Для ее усиления Гитлер отозвал с Восточного фронта мотомеханизированную дивизию СС.

Гитлер надеялся, что один только вид эсэсовцев придаст духу итальянским фашистам и побудит их еще раз выступить с оружием на стороне Германии.

Одной из самых больших забот фюрера была забота о судьбе его коллеги—итальянского диктатора. Гитлер намеревался освободить Муссолини и назначить его главой неофашистского правительства под немецким протекторатом. Гауптштурмфюрер Отто Скорцени (начальник секретной службы СС.—Ред.) получил приказ установить место пребывания дуче и освободить его любой ценой. Муссолини был сначала помещен на остров Понца, а затем на остров Маддалена. В конце концов итальянцы спрятали его в недоступном Гран Сассо. 12 сентября 1943 года Скорцени похитил Муссолини и вывез его на самолете. После встречи с Гитлером дуче основал в маленьком североитальянском городке Сало правительство неофашистской «социальной республики».

В апреле 1945 года он был расстрелян коммунистами-партизанами близ Донго. Его труп повесили за ноги на небольшой площади Лорето в Милане (эта площадь была выбрана потому, что на ней была расстреляна группа антифашистов.—Ред.).

И НАШИМ И ВАШИМ

В то время, как Гитлер и Роммель не доверяли итальянцам, фельдмаршал Альберт Кессельринг, командовавший немецкими войсками, расположенными южнее группы Роммеля, надеялся добиться большего, используя явную готовность итальянского правительства к совместным действиям, чем если бы он вызвал кризис, который мог бы привести к хаосу.

Кессельринг предложил установить хорошие отношения с правительством Бадольо, хотя бы до тех пор, пока немцы мирным путем не переведут туда свои дивизии, которые им будут нужны в Италии.

А Бадольо все еще надеялся, что он сможет добиться согласия немцев на расторжение союза — на что ни Муссолини, ни король не оказались способными. Итак, он попросил, чтобы Гитлер его принял, и в знак своего доброго намерения дал указание начальнику генерального штаба Амброзио вступить в Италию две немецкие дивизии, которые стояли на границе.

Таким образом, войска Роммеля группы «Б» с согласия итальянцев сделали первый шаг в страну.

В Риме лихорадочно искали пути и средства для установления контактов с союзниками. В нейтральные страны независимо друг от друга были направлены для ведения переговоров дипломатические и военные представители королевского двора, правительства и верховного командования.

Король и Бадольо обратились за советом к вновь назначенному министру иностранных дел Рафаэле Гуарилья. Бывший посол в Анкаре обладал еще меньшим мужеством, чем его шефы. И он решил избрать самый простой путь: он перевел молодого советника посольства маркиза д'Айэта из Ватикана в Лисабон. Айэта, роялист и сын американки, должен был в португальской столице установить первые контакты с союзниками.

2 августа он прилетел в Лисабон и через 2 дня уже был приглашен английским послом в Португалию Рональдом Кемпбеллом в его личную резиденцию. Фашизм искоренен, заверял итальянец. Власть в руках короля и патриотов, которые едины с ним в стремлении преградить дорогу большевизму.

Д'Айэта заклинал посла, чтобы союзники не предавали короля и Бадольо, в противном случае страна потонет в крови. Он просил также, чтобы союзники больше не бомбили Рим, иначе это может привести к народному восстанию, даст немцам повод вторгнуться в страну и учинить поголовную резню. По его рассказам, немцы не только расположили у ворот Рима танковую дивизию, но и стянули на улицы столицы 10 тысяч солдат. Лучше всего, если бы союзники помогли королю и Бадольо сохранить видимость ведения войны на стороне Германии.

В знак своей любезности д'Айэта предложил в день своего отъезда информировать посла о расположении и численности немецких войск и вооружения в Италии. Затем, похваставшись, д'Айэта сообщил Кемпбеллу, что Гуарилья в данный момент находится на пути в Тарвизио, где он должен встретиться с Риббентропом и заверить его, что Италия верна союзу с Германией и не ведет никаких переговоров с союзниками.

Этого признания для Кемпбелла было достаточно. Он сразу изменил тон. Расстроенный д'Айэта вынужден был сообщить в Рим, что его предложения восприняты холодно, и союзники продолжают настаивать на «безоговорочной капитуляции» Италии.

Во время немецко-итальянской встречи, которая состоялась 6 августа в сало-

редко покидал свою родичу, Сицилию, и не имел никакого представления о тонкостях дипломатических переговоров.

Кастеллано не получил никаких подробных инструкций, а имел лишь несколько общих указаний: он должен установить контакт с офицерами англо-американского верховного командования и выяснить намерение союзников в отношении Италии. Он должен им разъяснить, что военное положение Италии ужасно. Она фактически оккупирована немцами и не в состоянии освободиться от них без помощи союзников. Наконец, он должен им внушить, что только высадка союзников севернее Рима смогла бы изменить создавшееся положение.

Бадольо не хотел давать Кастеллано никаких писем, чтобы иметь возможность в случае его провала — у немцев

разрешить союзникам использовать итальянскую территорию как плацдарм.

Кастеллано выслушал все это с большим удивлением. Он заявил, что ему поручено лишь разъяснить союзникам политическую ситуацию в Италии, заявить, что Италия готова участвовать в войне на стороне союзников и избрать наиболее подходящий метод сотрудничества. Но ему не поручали говорить о перемирии.

Смит ответил, что у него только есть приказ ознакомить его с условиями союзников. Эти условия могут быть либо отклонены, либо приняты, но обсуждению не подлежат.

Затем Смит и Стронг попытались выведать у Кастеллано политические и военные планы немцев.

У Кастеллано тоже были вопросы. Он хотел узнать намечаемое время высадки союзников в Италию и численность союзнических войск. Итальянцы почувствовали бы себя уверенно, зная, что союзники высадят достаточные силы на севере страны. В этом случае итальянское правительство могло без помех переменить фронт.

Смит сказал, что он сожалеет, но такие сведения являются военной тайной. Следующая встреча была назначена на 31 августа. Она должна была состояться на занятой союзниками Сицилии.

Бадольо, пытаясь предотвратить намерение заговорщиков вынудить его к отставке и одновременно рассчитывая убраться несколько своих личных врагов, распускает слухи о том, что «пятая колонна» якобы готовит переворот. Под этим предлогом он успел арестовать и посадить в крепость своего старого противника Каваллеро.

Кастеллано возвратился в Рим 27 августа. Он составил обстоятельную докладную записку и пошел вместе с Карбони к Бадольо. В кабинете маршала они встретили министра иностранных дел Гуарилья.

В своем личном дневнике Кастеллано следующим образом описывает атмосферу, в которой проходили переговоры: «Я доложил коротко и ясно, зачитал условия перемирия. Маршал произвел впечатление слабоумного. Гуарилья сказал, что мы не можем просить о перемирии, так как, если мы это сделаем, немцы нас повергнут в прах. Только после того как союзники укрепят свои позиции, мы можем сложить оружие».

Не высказывая своего мнения, Бадольо отпустил офицеров и сказал, что решать будет король.

Больше понимания Кастеллано встретил у начальника генштаба Амброзио. Он еще раз посетил Бадольо, но его опередил Гуарилья. Он представил ноту, в которой выразил следующее предположение: если Италия откажет союзникам в помощи на континенте, то им придется считаться с возможностью ведения боев против многочисленных немецких дивизий; в таком случае им было бы более выгодно высадиться где-нибудь на Балканах или на юге Франции. Таким образом, немецкие войска будут переброшены из Италии и Италия сможет спокойно закончить войну. Прочитав эту ноту, Кастеллано записал в своем дневнике: «В этой ситуации, когда глава правительства — слабоумный, а министр иностранных дел — трус, мы не сможем ничего добиться».

Наступило 29 августа, день, когда по договоренности между Кастеллано и союзниками нужно было дать окончательный ответ. Бадольо спросил у Кастеллано, нельзя ли союзникам дать ответ, который не будет содержать ни твердого «да», ни твердого «нет». Это было невозможно.

30 августа Кастеллано был вызван к Бадольо. Глава правительства, министр иностранных дел Гуарилья и король поручили ему на следующий день вылететь в Сицилию и передать союзникам ноту с предложением: если они готовы высадить хотя бы 15 дивизий, по возможности между Чивитавеккья и Специей, чтобы вбить клин между Римом и группой Роммеля, то итальянцы сложат оружие.

ПОСЛЕДНИЙ ТОРГ

В лагере союзников Кастеллано принял Бедел Смит. Выслушав предложение, он ответил, что, если бы союзники располагали таким количеством дивизий для высадки, они не предлагали бы Италии перемирия, а просто захватили бы страну.

Когда стало ясно, что переговорами больше ничего не добьешься, Кастеллано попросил разрешения слетать в Рим, чтобы проконсультироваться со своим правительством. Смит согласился, но напомнил, что союзники будут ждать самое позднее до 24 часов 31 сентября.

(Продолжение следует).

КАПИТУЛЯЦИЯ— последние ночи и дни

не поезда итальянского министра иностранных дел на станции Тарвизио, Гитлер предпринял особые меры предосторожности. «Когда немецкий специальный поезд (с Риббентропом и Кейгелем) прибыл на вокзал, в каждом простенке между окнами вагонов поезда «стоял эсэсовец с автоматом, готовый выстрелить в любую минуту»,—рассказывал генерал Вальтер Варлимонт, заместитель начальника штаба вермахта. Гитлер распорядился: «Вести переговоры только всем вместе и ни при каких обстоятельствах ничего не есть и не пить до тех пор, пока не попробуют хозяева».

Однако Рим продолжал свои попытки найти по возможности самое легкое решение вопроса. На этот раз через назначенного в этих целях на пост генерального консула в Танжер Альберто Берно. Наладив контакт с английским агентом, он передал, что ему поручили в Риме разъяснить союзникам следующее: Италии нужна некоторая передышка, чтобы обезопасить себя от немцев и от коммунистов и навести порядок в стране. Поэтому союзники должны прекратить бомбардировку Италии. Союзники вообще должны наступать не на Италию, а на Балканы или на какой-либо другой пункт Европы, чтобы смягчить давление немцев на Италию. Английский агент ответил, что он все это передаст своему начальству.

Девять дней ждал Берно ответа. Он убивал время, слушая выступления городского оркестра, который ежедневно играл попури из опер Россини.

Наконец он встретился с другим английским агентом, который на обратной стороне меню написал: «Необходимо, чтобы маршал Б. понял, что мы не можем вести переговоры, а вынуждены настаивать на безоговорочной капитуляции».

Берно протелеграфировал этот ответ в Рим, но получил оттуда только одно искаженное при передаче сообщение: «Рим не может вести переговоры... является пленником немцев».

Таким образом, и эта акция оказалась безуспешной.

ПАРЛАМЕНТЕР БЕЗ ДОКУМЕНТОВ

Между тем запланированное Роммелем передвижение войск в Италию было почти завершено. 1-я эсэсовская дивизия «Адольф Гитлер» вторглась в район Пармы. Там уже находились две пехотные дивизии.

Начальник итальянского генштаба Амброзио разъяснил королю, насколько важно именно теперь направить военного представителя к союзникам. Король одобрил эту идею, но настоял на том, чтобы этот офицер ни в коем случае не брал с собой никакого документа, удостоверяющего его полномочия, так как он может быть арестован немцами, и тогда уж те отомстят королю.

Амброзио поручил выполнение этого задания генералу Кастеллано, вероятно, самому неподходящему человеку для выполнения дипломатической миссии. Кастеллано не говорил по-английски,

или у союзников или у тех и других вместе — в любое время отрицать характер его миссии. Генерал отправился под видом сеньора Раймонди из министерства финансов, чтобы «встретить в Лисабоне возвращающуюся из Чили итальянскую делегацию».

Среди сопровождавших его итальянских служащих находился человек по имени Франко Монтанари.

Поздним вечером 16 августа Кастеллано и Монтанари прибыли в Лисабон. На следующее утро они вышли из отеля, взяли такси и поехали к английскому посольству. Сэр Рональд Кемпбелл, элегантный, сдержанный, типично английский дипломат, сказал Кастеллано, что едва ли Лондон может рассматривать его миссию как официальную: у него даже нет подтверждения его полномочий. Кастеллано ответил, что сейчас опасно путешествовать с таким документом. Кемпбелл снова высказал свои сомнения. Он попросил Кастеллано подождать в отеле известия на имя «господина Дюбуа».

На следующий день генерал Эйзенхауэр получил от главного штаба союзников указание: немедленно направить в Лисабон двух штабных офицеров. Эйзенхауэр избрал для этой цели своего начальника штаба генерал-майора Уолтера Бедела Смита и английского генерала Кеннета Уильяма Добсон-Стронга.

Их ознакомили с условиями капитуляции и дали указание добиться, чтобы итальянское правительство безоговорочно приняло их, доверившись «чувству справедливости» союзников. День и час прекращения военных действий итальянцам обещали сообщить позднее.

Итальянское правительство должно будет в момент, определенный Эйзенхауэром, опубликовать воззвание и призвать народ к сотрудничеству с союзниками, борьбе против немцев и уничтожению немецкой собственности.

18 августа Смит и Стронг прилетели в Лисабон.

Как в романах о Джеймсе Бонде, покинули они свою квартиру через черный ход, а в городе несколько раз меняли такси, чтобы отделаться от слежки агентов гестапо. Таким образом они добрались до резиденции английского посла.

Утром 19 августа Кастеллано и Монтанари получили известие на имя «Дюбуа»: им было назначено свидание в 22.30.

В назначенное время они постучали в дверь резиденции английского посла. Посол встретил их в холле, проводил в салон, попросил подождать и исчез за дверью. Через несколько минут распахнулась другая дверь — и вышел Кемпбелл, а за ним трое в штатском: генералы Смит и Стронг и американский поверенный в делах в Лисабоне Джордж Ф. Кеннан. Вошедшие поприветствовали итальянцев кивком головы, итальянцы ответили таким же образом.

Смит сел за стол, жестом пригласил остальных занять места, надел очки в металлической оправе и громко зачитал условия военного перемирия: немедленно прекратить военные действия; не оказывать никакой помощи немцам; освободить пленных; передать флот и авиацию;

ДУЭТ МАСТАКОЎ

Іх работы не раз былі на выстаўках. Не ўсе яны прызнаваліся аднолькава ўдалымі, некаторым, магчыма, не хапала дасканаласці, каля іных праходзілі моўчкі — няясным было ўражанне, лкое навывалі яны.

Але з тым, што ў гэтых двух маладых мастакоў свой погляд на рэчы, сваё, толькі ім уласцівае ўспрыняццё рэчаіснасці, нельга было не пагадзіцца. Яны браліся то за кніжную графіку, то за інкрустацыю саломкай. Цацкі, якія яны прымалі, выклікалі захапленне, а ўзоры дэкаратыўных тканін, што таксама належыць ім, пераконвалі, што мы маем справу з таленавітымі майстрамі інтэр'ера.

Вось «Конь-агонь» на дошчачцы, пакрытай тонкай празрыстай плёнкай лаку, пры захадзе сонца палымее, як чырвоная золата, парывісты, як вецер... Цэлая серыя плашак, выкананых незвычайна зграбна, з адточаным і далікатным густам. Яны апавядаюць нам пра беларускіх прыгажунь, пра чароўны акасаміт ночы на Купале, пра зусім-зусім нястрашных ільвоў, пра зуброў, якія глядзяць на нас разумнымі вачыма. І ўсё гэта быццам прапушчана скрозь вялізнае павелічальнае шкло: тое, што здавалася дробным, звычайным, што прымільгалася на банальных абразках, раптам набыло нейкую незвычайную прыгажосць.

...Непаседлівы народ хлопчыкі. Толькі са школы — і адразу ж знаходзіцца столькі заняткаў, што галава ідзе кругам. Так было і з імі: летам лес або ціхая рачулка, зімою канькі, лыжы, а то на санках з гары ды так, каб ад сцюдзёнага ветру дух займала. Адным словам, было дзіцінства, як дзіцінства, не горшае і не лепшае, чым у другіх слудкіх хлопчыкаў — іх аднагодкаў. І хто ведае, кім бы сталі яны, каб не Уладзімір Садзін, які і цяпер вядзе гурток выяўленчага мастацтва ў Слуцкім доме піянераў.

Чым далей ішоў час, тым больш разумеў Садзін, што ёсць у братоў Басалыгаў агеньчык. Старанна, па некалькі разоў перапрабавшы, працавалі яны над малюнкам. А як загараліся вочы, калі Уладзімір Сцяпанавіч прыносіў манаграфіі пра вядомых мастакоў, графікаў, скульптараў. Крамской, Айвазоўска, Піроў... Свет мастацтва разгортваўся перад імі ва ўсёй неагляднай шырыні. Але асаблівым адкрыццём, можа, самым важным стаў Фаворскі, які аднойчы па просьбе гурткоўцаў выслаў ім некалькі сваіх графічных работ, суправадзіўшы іх цёплымi словамі пажадання тым, хто ідзе ў вялікае жыццё, поўнае радасных пакут творчасці.

Сёння яшчэ памятаюць яны, як здзівіў іх «Балі» — адзін з лістоў афармлення «Слова аб палку Ігаравым», выкананы цудоўным майстрам кніжнай графікі. Твары людзей вакол спевака быццам асветлены знутры. Да болю ўскалыхнуў «Плач Яраслаўны». А як проста вырашана работа! Аказваецца, лёгкімі белымі штырмамі можна «зрабіць» кучавыя воблакі, якія ідуць з-за небасхілу, а перамышляючы чорныя і белыя лініі, перадаць жывыя праменні ўсходу сонца. Прыгледзяся, і ўбачыш, што спалучэнні чорнага і белага могуць быць самымі рознымі — то цяжкімі, то казачна лёгкімі.

Як жа самім падступіцца да гэтай прыгажосці, як дакрануцца да яе? «Вучыцца трэба, хлопцы. І абавязкова па сапраўдному. І абавязкова самастойна назапашваць жыццёвыя назіранні, шмат бачыць і ведаць», — сказаў ім неак Уладзімір Садзін. Браты перагледзіліся. Боязна... Але не стаў бы настаўнік дарэмна раіць...

Праз некалькі дзён вырашылі: першым паедзе Валодзя, а за ім, закончыўшы школу, і Міша. Куды паступаць? І гэта абдумалі, і таксама разам. У Мінскае мастацкае вучылішча. А далей відаць будзе.

...На ўсю сцяну — паліцы, пачыльна застаўленыя кнігамі. Чаго толькі тут няма! Таўсценныя тамы на гісторыі мастацтва, альбомы Брэйгеля (яго асабліва любіць Валодзя), Пікаса, работы на фатаграфіі, скульптуры — сапраўдны скарб для тых, хто любіць пакапацца ў кнігах. А на асобнай паліцы — кнігі, аформленыя імі. Іх пакуль што не вельмі многа — невялічкі стосік вершаваных зборнікаў. Графічныя малюнкi ў іх захапляюць сваёй навізнай, майстэрствам.

Ішоў 1965 год. Для маладых мастакоў ён стаў годам вялікіх роздумаў. Захоплены мастацтвам народнай цацкі, яны прымушаюць гаварыць дрэва, іх плакаты, прысвечаныя абароне міру, адзначаны на рэспубліканскай мастацкай выстаўцы.

Але менавіта тады яны сур'ёзна задумаліся аб магчымасцях графікі. І вось рашаючая проба сіл — першая кніга — зборнік вершаў Сяргея Грахоўскага «Памяць». Браты тады збіраліся разам, засяджваліся да глухой ночы, зноў і зноў перачытвалі радкі паэта, рабілі дзесяткі накідаў і, змятаючы іх са стала, прымаліся за новыя.

Тонкім штырхам на чорным фоне абмаляваны сілуэт дзяўчыны над кволым парасткам маладога дрэўца. Гэта — супервокладка. Адкрываеш і ўваходзіш у кнігу, быццам у вясновы сад, дзе ўсё ззяе навізнай. Здаецца,

ўсяго некалькі малюнкаў, але колькі празрыстай яснасці ў гэтых сімвалічных абагульненнях! Прыгледзіш да тонкай вязі галінак, і перад вачыма паўстае, як у вельмі старой легендзе, ачальвачаны воблік ступенных адзін да аднаго дрэў...

Усё жыццё я ў падарожжы — Ад першых да апошніх дзён.

такія радкі ўзяў паэт эпіграфам да аднаго з раздзелаў кнігі. У інтэрпрэтацы мастакоў гэтыя словы атрымліваюць метафарычнае гучанне: з лістка, які трапеча на ветры, зрываецца птушка-чуд і імкнецца туды.

Дзе за ліловым небасхілам Арбіты зорныя прайшлі, Дзе самі вырастаюць крылы, Каб зноў вярнуцца да Зямлі...

Творчыя ўдачы Уладзіміра і Міхаіла не былі нечаканымі. Іх было шмат. Успомніць хаця б «Паясы» Міхася Калачынскага, «Перазовы» Ніла Гілевіча (афармленне гэтага зборніка было адзначана дыпламам Усесаюзнай кніжнай выстаўкі ў 1967 годзе). І тлумачэння гэтаму доўга шукаць не даводзіцца. Яно ў глыбокай духоўнай крэўнасці з роднай зямлёй, з вытокамі народнай творчасці — невычэрпнай, як глыбаководная рака.

Міхаіл на два гады маладзейшы за брата: ён 1947 года нараджэння. Уладзімір паступіў у Мінскае мастацкае вучылішча на аддзяленне мастацкага афармлення тканін. У 1957 годзе, праз два гады, туды ж паступае і Міша. Пасля заканчэння вучылішча адзін, а потым і другі працуюць на камвольным камбінаце. Нарэшце Мінскі тэатральна-мастацкі інстытут. Уладзімір працуе цяпер галоўным мастаком Упраўлення мастацкай прамысловасці. Міша — у філіяле інстытута тэхнічнай эстэтыкі, кіруе аддзелам прамысловай графікі.

Некалькі год назад Ула-

дзімір зацікавіўся станам мастацкай прамысловасці ў рэспубліцы. У Івянцы і Гродна, Брэсце і Віцебску, Слуцку і Пінску — на ўсіх прадпрыемствах трэба было пабываць, і не па адным разе, каб зразумець мясцовых майстроў, падказаць ім кірунак. Такая ж непаседлівасць і ў Міхаіла.

І ў той жа час — вялікая патрэба тварыць, і абавязкова — удваіх.

— Так ужо з дзяцінства пайшло, што нас вадой не разальеш, — заўважае Уладзімір. — А атрымліваецца ў нас, мусіць, прасцей, чым у Кукрыніксаў. Бярэм адзін і той жа варыянт малюнка, і кожны стараецца распрацаваць яго па-свойму. Пасядзіш гадзіну — другую, вона ад напружання «тупее», адчуваеш — унутраная крытыка не працуе. І тады аб'ядноўваемся разам, нават сварымся, але выбіраем лепшы варыянт, каб абмеркаваць дэталёва.

— А калі занадта заўзята абараняеш сваю пазіцыю, — дадае Міхаіл, — гэта, вядома, раздражняе Валодзю: ён не церпіць самаўпэўненых. Суровая, але справядлівая ацэнка моцна стымулюе ўяўленне.

Браты глядзяць адзін на аднаго. Смяюцца... Для іх «сдружжэнне братоў» і «творчае супрацоўніцтва аднамысликаў» спалучыліся ў неразлучнае цэлае. Сваю сцяжыну ў мастацтве гэты «творчы калектыў» пракадае напорыста, з кожным годам павялічваючы колькасць сваіх творчых удач.

Уладзімір ЕЛІСЕЕЎ.

НА ЗДЫМКАХ: графічныя работы Ул. і М. Басалыгаў.

новыя вершы

Кастусь КІРЭНКА

«РЭЧАНЬКУ» ПЯЮЦЬ АМЕРЫКАНЦЫ

«Рэчаньку» пяюць амерыканцы, Над Брадвеем — жаласць невымоўная.

— Ой, рэчанька, рэчанька, Чаму ж ты няпоўная!

— А як жа мне поўнай быць, З беражкамi роўнай пляццi! — «Рэчаньку» пяюць амерыканцы, І тугі мне іхняй не забыць.

Бачацца ім Сож, Дняпро і Нёман, Што калісь люлялі іх чаўны. «Рэчанькай» вітанне ў край свой родны Сэрцам шлюць з Амерыкі яны.

— Ой рэчанька! — з прадзедамі праўнукі. Голасам журбы — як птушкі з выраю. Па кутку жыцця — амерыканцы, А па душах — беларусы шчырыя.

І пытаю я, мой край цудоўны, З гордасцю сыноўняй і хвалою: А хто ж цябе назваў, рэчанька, няпоўнай, А хто ж цябе лічыў, рэчанька, малой.

Калі ты і горы абмінула, Калі цябе гора не сagnула, Калі ў акіянах не згубілася І перад навалай не скарылася, Калі пакрыла ўсю бязмеж І далей, чароўная, пльывеш, І далей люляеш любасць сэрцаў Глыбінёй пачуццяў дарагіх...

«Рэчаньку» пяюць амерыканцы, І край родны асяняе іх...

Алег САЛТУК

САСНА

Сасна памёрла у нямую поўнач Амаль нячутна, толькі рыпнуў ствол. Глядзела з неба здзіўленая поўня, І глуха шышкі падалі на дол...

З тае пары прайшло гадоў нямала, Нямала соснаў выпаставаў бор, А тая і памёршая стаяла Сярод танклявых маладых сясцёр.

Ніхто б і не даведаўся ніколі, Чаму жыццё спынілася ў ствале, Калі б не той бяспформенны асколак, Што стаў у горле бацькавай піле.

* хроніка культурнага жыцця * хроніка культурнага жыцця *

◆ Былы абаронца легендарнай цытадэлі над Бугам беларускі пісьменнік Аляксей Махнач прысвяціў сваім баявым сябрам п'есу «Гаўрошы Брэсцкай крэпасці». Яе паставіў Львоўскі тэатр юнага гледача. Спектакль ішоў з вялікім поспехам не толькі ў Львове, але і ў Маскве, Кіеве.

Цяпер п'есу «Гаўрошы Брэсцкай крэпасці» ўключылі ў свой рэпертуар тэатры Гомеля, Камянец-Падольска і іншых.

◆ Выдавецтва «Навука і тэхніка» рыхтуе да выпуску збор твораў народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. Гэта будзе найбольш поўнае выданне твораў паэта. У ім сем тамоў. Выданне мяркуецца ажыццявіць на працягу 1971 — 1974

гадоў. Першыя два тамы выйдуць у будучым годзе.

Выдавецтва «Беларусь» выпускае збор твораў народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.

У новым 14-томным выданні, побач з шырока вядомымі будуць апублікаваны творы паэта, адшуканыя ў архівах, ці якія даўно не перавыдаваліся.

Выданне ажыццявіцца на працягу 1972—1976 гадоў. Кніжныя магазіны адкрылі падпіску на збор твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа.

◆ Даўняя дружба яднае літаратуру Украіны і Беларусі. За апошні час у выдавецтвах братняй рэспублікі імятысячнымі тыражамі выйшлі кнігі: «Лірыка» і «Выбранае» Янкі

Купалы, «На ростанях» Якуба Коласа, «Вершы» Аркадзя Куляшова, «Сэрца ча далоні» і «Снежныя зімы» Івана Шамякіна, кнігі Янкі Брыля, Анатоля Вялюгіна, Васіля Віткі і многіх іншых.

У серыі «Жамчужына сусветнай літаратуры» выйшаў том паэзіі Максіма Багдановіча. Цяпер рыхтуючыся да святкавання п'яцідзясяцігоддзя ўтварэння СССР, рэспубліканскае выдавецтва «Дніпро» выпускае двухтомнік паэзіі савецкіх пісьменнікаў Беларусі. Над перакладамі працавалі каля ста паэтаў Украіны. У двухтомніку выкарыстаны таксама пераклады, зробленыя раней такімі майстрамі, як М. Рылскі, П. Тычына, Ул. Сасюра, А. Машышка, Т. Масэнка і іншыя.

У сувязі з падрыхтоўкай да

дзесяцігоддзя з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа асобнымі выданнямі выйдуць іх выбраныя творы. Выдавецтва «Дніпро» ў 1972 годзе выпускаць таксама «Выбранае» Петруся Броўкі.

◆ «Песняй — да сэрца, сэрцам — да Радзімы», — гэты старадаўні дэвіз спевакоў Чэхаславакіі, дзе традыцыі ўсенароднай павагі да музыка і спеваў с'ягаюць у далёкую мінуўшчыну, прыгадваўся на канцэрце Акадэмічнага хору мараўскіх настаўнікаў, які адбыўся ў канцэртнай зале Дзяржаўнай філармоніі. Перад мінчанамі выступалі хор, створаны ў 1903 годзе прафесарам Фердынандам Вахам.

За час свайго існавання хор

даў больш за 1 600 канцэртаў — у Чэхаславакіі і амаль ва ўсіх сталіцах і буйных гарадах Еўропы, заваяваў залатыя медалі на сусветных музычных конкурсах.

Хор пад кіраўніцтвам Антаніна Тучапскага выканаў перад беларускімі слухачамі творы Б. Сметаны, К. Бендла, К. Орфа, Л. Яначака, А. Дворжака, Б. Марціну, Д. Шастаковіча, А. Мойзеса, П. Чайкоўскага, Э. Суханя і інш.

Хор выступіў перад рабочымі завода імя Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Мінску і наведаў мемарыяльны комплекс «Хатынь». Над магіламі нашых землякоў, закатаваных гітлераўцамі, чэшскія спевакі выканалі гімн працы сялян «Араты» П. Фёрстэра.

НОВЫЯ НАЗВЫ ВЕСАК

Здаўна славіцца народ уменнем трапна называць вёскі і сёлы. У народных назвах адлюстроўваюцца сялянскае жыццё, яго ўклад, характар, лёс земляроба. Галечка і невуцтва, прыгнёт і ўніжэнне некалі ляглі ў аснову назваў вёсак, размешчаных на тэрыторыі Сморгонскага раёна, — Лапаці, Дурэйкі, Бабыніха, Мартышкі, Шалудзькі, Дракі, Авечкі.

Непазнавальна змянілася аблічча гэтых вёсак за гады Савецкай улады. У дамах сялян з'явіліся электрычнасць, радыё, тэлевізары, газавыя пліты. Выраслі новыя клубы і бібліятэкі, школы і камбінаты бытавога абслугоўвання. Усё гэта зусім не адпавядала ранейшым назвам вёсак. І па просьбе жыхароў іх пачалі мяняць. Замест старых зневажальных назваў з'явіліся новыя: Свяцілавічы, Малінава, Бярозаўка, Вясенняя, Светач... Больш дзясці вёсак раёна змянілі свае імёны за апошнія гады.

ЯНТАР З ГЛЫБІНЬ ЗЯМЛІ

У нашай краіне янтар сустракаецца ўздоўж узбярэжжа Балтыйскага мора. Але нядаўна ў Слуцку на тэрыторыі, дзе ўзводзіцца камбінат жалезабетонных канструкцый жывёлагадоўчых комплексаў, свідравалі артэзіянскую шчыліну. З 70-метровай глыбіні разам з грунтам быў выкінуты кавалак янтару размерам 12×5 сантыметраў. Гэта выключна рэдкая знаходка — яшчэ адзін доказ таго, што тэрыторыя Цэнтральнай Беларусі была некалі дном вялікага мора.

ТАЙНІК У ВУЛЛІ

Сорак з лішнім год стаяў гэты вулей на пасецы Кастуся Чубрыка, жыхара вёскі Селішча Карэліцкага раёна Гродзенскай вобласці. Нядаўна гаспадар вырашыў разабраць яго і нечакана выявіў у вуллі... тайнік літаратуры.

Тут былі брашура вядомага марксіста Поля Лафарга «Пакланенне золату», работа «Царква і дзяржава», аўтарам якой з'яўляецца Н. Лукін (Антоняў), іншыя кнігі.

Вулей аказаўся добрым тайніком. Нягледзячы на тое, што кнігі тут пралажалі некалькі дзесяцігоддзяў, яны добра захаваліся. Цяпер знаходкі сталі экспанатамі музея мясцовай школы.

КАЛЕКЦЫЯ ІКОН

Сваю калекцыю — сто ікон XVII—XIX стагоддзяў — мастак Уладзімір Касаткін перадаў Міністэрству культуры Літоўскай ССР.

Доўгі час ён збіраў і рэстаўрыраваў старыя іконы. Сярод іх нямала сапраўдных шэдэўраў. Цяпер яны стануць даступнымі шырокаму колу мастараў гэтага віду мастацтва.

ЧАТЫРОХНОГІ НАВАСЁЛЫ

Два мядзведзяці, якія нарадзіліся ў горных лясах Карпат, перасяліліся ў Бахчысарай. Іх даставілі ў новую дзяржаўную запаведна-паляўнічую гаспадарку.

Крымскімі наवासёламі стануць

і іншыя лясныя жыхары. З сусветна вядомага запаведніка Асканія Нова сюды даставяць зуброў, а з Белгародскага пітомніка — фазанаў.

У Бахчысарайскай запаведна-паляўнічай гаспадарцы жывуць звыш тысячы аленяў, каля 300 казуль, амаль 200 муфлонаў — урадженцаў Корсікі, звыш 400 дзікоў і многа іншых прадстаўнікоў фауны. Але да гэтага часу не было сярод іх мядзведзяў. І вось цяпер пасада «ляснага старасты» перастане быць вакантнай.

ВЯТРАК ЛЯ ДАРОГІ

У Наўгародскай вобласці ўздоўж дарогі на Юр'еў манастыр раскінуўся ансамбль арыгінальных драўляных збудаванняў. Тут размясціліся храмы і іншыя старадаўнія пабудовы. Усе яны перавезены на новае месца з навакольных вёсак. Нядаўна гэты своеасаблівы музей рускага народнага дойлідства, размешчаны пад адкрытым небам, папоўніўся новым экспанатам — завершана рэканструкцыя ветранаго млына.

ГРАНІТНЫЯ УЗОРЫ

У вёсцы Курсебі Грузінскай ССР распрацоўваецца кар'ер на базе месцанараджэння граніту. Курсебскі граніт — каштоўны абліцовачны матэрыял, які паспяхова прымяняецца ў сучасным будаўніцтве. Ён быў выкарыстаны пры стварэнні Мемарыяльнага комплексу ва Ульянаўску, на ўзвядзенні новых карпусоў універсітэта і сельскагаспадарчага інстытута ў Тбілісі, а таксама на аддзелцы многіх іншых будынкаў у рэспубліцы і за яе межамі. Цяпер гэты граніт адгружаецца ў 25 гарадоў краіны.

ДЭГУСТУЮЦЬ МЕДЫКІ

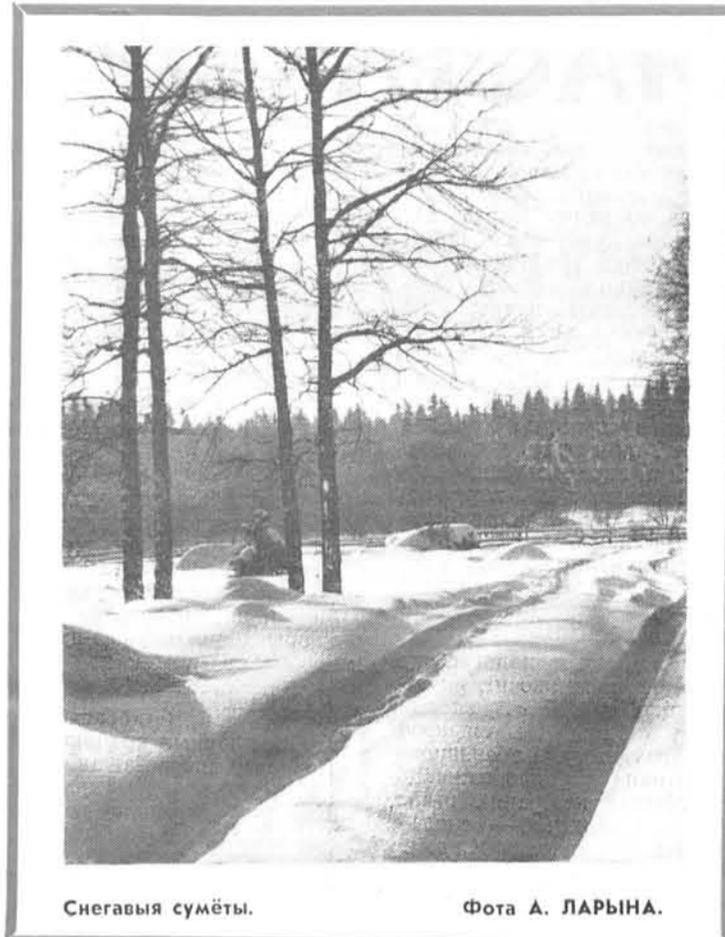
На эксперыментальнай дзялянцы Сухумскай доследнай станцыі субтрапічных культур завяршаецца збор пампельмусаў «гульрыпшскі». У дэгустацыі першых пладоў прынялі ўдзел медыкі.

Пампельмус — новы гібрид мандарына і грэйпфрута, ён урадлівы, морозаўстойлівы, скараспелы. Плады яго не толькі незвычайна буйныя і прыемныя на смак, але і маюць лекавыя ўласцівасці: яны асважваюць і здымаюць стомленасць.

Дзяржаўная камісія па гатункавыправаваннях прыняла рашэнне рэкамендаваць гэты своеасаблівы канцэнтрат вітамінаў для масавага вырошчвання ў цытрусавых гаспадарках.

ЗМЕІ НАРАДЗІЛІСЯ У ІНКУБАТАРЫ

З'яўленне першага вывадка змей эф узрадавала вучоных Інстытута заалогіі і паразіталогіі Акадэміі навук Узбекістана. Над праблемай развядзення ў няволі ядавітых змей ужо даўно працуюць даследчыкі многіх краін. І кожны поспех мае вялікае значэнне. Таму што гэтых паўзуноў у прыродзе становіцца ўсё менш і менш, а патрэбнасць у змянімым ядзе для медыцыны пастаянна расце.

Снегавыя сумёты.

Фота А. ЛАРЫНА.

ЦІКАВАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ ЗНАХОДКА

Старшыя навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР С. Міско знайшоў у фондах бібліятэкі АН УССР у Львове рукапіс інтэрмедый сярэдзіны XVIII стагоддзя. Яна называецца «Сляпы, калёка, пан і эканом». Літар рукапісу — прафесар Жыровіцкага базіліянскага манастыра Парфірый.

Гэты рэдкі, нідзе не апублікаваны 10-старонкавы твор на беларускай мове высьмейвае пана, які хоча вывесці свой род «ад самога Ноя». П'еса вострасатырычная, посіць антырэлігійны характар. У гісторыі беларускай літаратуры аб ёй нічога не сказана.

Знойдзены ў Львове ўзор беларускай драматургіі XVIII стагоддзя ўвводзе ў том «Беларускія народныя тэатры», які рыхтуецца да выдання Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР.

ПЕРШЫЯ СТАРОНКІ «БЕЛАЙ КНІГІ»

Здарожылася, адпалымнела лістаміцельнымі завірухамі і застыла на берагах вадамаў залатая восень. Ціхім полымем згарэла харакство кветак, ніжэй прыгнуліся долу чаромхі, пахаваліся ў чарналессе і іншыя хмызнякі. Цяпер усе яны выглядаюць нейкімі нязграбнымі. Адна бяроза не траціць прывабнасці на працягу ўсяго свайго жыцця. Яе ствол ружавее сонечным ранкам ці адвячоркам, белым шоўкам свеціцца ў хмарнае надвор'е, вільготнай сінню красуе пад месяцаным святлом і мякка серабрыцца цёмнай ноччу.

Пасля летніх турбот прыціхлі і адпачываюць стомленыя палеткі, лугі. Раскудзелены цяжкі туман ахутвае парывжэлыя імшары, паплавы. З кожным днём становіцца халадней. Яснай ноччу бярацца мароз. Нярэдка ён трымаецца і ўдзень пры сонцы. К вечару яго сіла нарастае, і тады лужыны, сажалкі, ціхіятатокі рэк пакрываюцца звонкім крышталем.

У далёкія краіны адляцелі апошнія чароды гусей, качак, лебедзяў. Да вясны не пачуем мы птушчыны песень. У

беларускім лесе замест іх сёння можна ўбачыць амілушак, чачотак, шчура, крыжадзюба...

Ноччу, калі ў небе хмурынкі шэпчуць на вуха месяца свае былліны, над дэлямі бяшумна лятае сава-кугаўка. Яе пільныя вочы сочаць за тым, як зайцы-русакі састрыгаюць руны азіміны, а белякі ласуюцца карой маладых асінак. У пуховыя куртки апрапаваюцца курапаткі. З пахаладаннем назіраецца масавае перасяленне ў вёскі сініц, аўсянак, сарок.

У купінах і пад карэннем кустоў пахаваліся гадзюкі, глыбей зарыліся ў багністую твань азёрна-рачнаго прыдоння карпы, ліні, карасі...

Драпейнікі — шчупак, акунь і іншыя занялі глыбокія віры і адсюль выдуць паляванне на рыбную драбязу.

На спачныя кладуцца вожыкі і яноты-паласкуны. Хітры касалапы вельмі асцярожны. Свой бярог ён займае тады, калі ўстойлівы снегапад чысцюткай белізнай засыпле яго сляды. Напярэдадні спачыну мядзведзь стараецца яшчэ адзін раз абысці свае ўладанні. Перад тым, як

залегчы ў логвінча, ён заўсёды прымае асвлякальную ванну — выкупаецца ў рацэ або возеры, ачысціць густую поўсць ад кляшчоў і ўсялякіх іншых насякомых. Багаты запас тлушчу падтрымлівае яго жыццё на працягу ўсёй зімоўкі.

Залез у спячку і барсук. На дзясцікі метраў цягнецца яго нара, якая надзейна і беражліва хавае гаспадара ў сухім і чыстым гняздзе, высланым лісточкамі. Зімоўшчык усе адноркі і галоўны ўваход — «дзверы» — закрыў травамі і затрамбаваў баравым пяском. Лежабока толькі ў канцы сакавіка, пацягваючыся і пазяхаючы, выйдзе на свежае паветра, каб паглядзець на крушэнне снежных бастьёнаў.

...Выпаў снег. На іскрыстай белі палянак і прагалін зайцы, вавёркі, гарнастаі, шапкі і іншыя звяры і птушкі надрукавалі першую старонку «Белай кнігі». Роўныя або звілістыя адбіткі іх тайнапісу ўдзень прачытае натураліст і даведаецца шмат цікавага з іх жыцця.

Ул. БУТАРАЎ.

Бярэзінскі запаведнік.

ЗАЛА НОВЫХ ПАСТУПЛЕННЯЎ

У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. І. Леніна адкрыта спецыяльная зала — зала новых паступленняў. Многія мінчане даўно ўжо ведаюць аб тым, што буйнейшая бібліятэка нашай рэспублікі атрымлівае ўсе

друкаваныя выданні, якія выпускаюцца ў краіне, і многія зарубажныя. Цяпер жыхары нашага горада атрымаюць магчымасць непасрэдна — а галоўнае, вельмі апэратыўна — знаёміцца з усімі навінкамі.

Кожны тыдзень у СССР толькі кнігі выходзіць з друку каля тысячы назваў. І першая іх сустрэча з будучымі чытачамі адбываецца

тут — у зале новых паступленняў. У дзясці аддзелах экспануюцца айчыныя і зарубажныя навінкі па ўсіх галінах навукі, усіх галінах ведаў.

Экспазіцыя мяняецца кожны тыдзень. Для большай апэратыўнасці інфармацыі кнігі паступаюць сюды яшчэ да апрацоўкі ў бібліятэцы.

СТАРАДАЎНІ ГУМАР

— Што з табой, Васіль? — Даўгі мяне мучаць. — Што, не можаш з іх вылезці? — Не, далей не магу залезці. Афіцэр, прычэсваючыся перад люстэркам, кажэ салдату: — Нешта ў мяне валасы выпадаюць. — Вясной, пан афіцэр, усякая жывёліна ліняе.

— Пан капітан, вы мне выракавалі на фронце жыццё. Буду ўдзячны вам да самай смерці. — Гм! Нешта не прыпамінаю, як гэта было. — Дык вы ўцякалі, а я за вамі.

— Кум, ці багата вас было на возе, калі ездзілі на кірмах? — Багата: я быў, адзін на-

тарысе, адзін стараста і яшчэ дзве свінні. Пытаюцца ў аднаго навабранца, кім ён хоча быць: пеханіцам ці гусарам? — Гусарам. — А чаму?

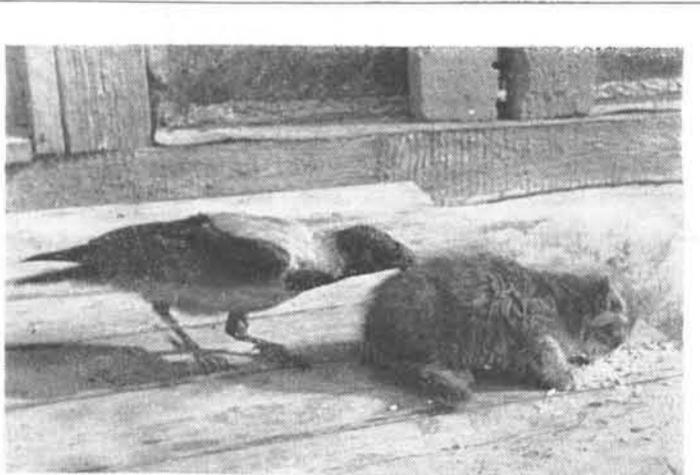
— Бо як будзе вайна, то на кані можна хутчэй уцячы. — Для чаго бог стварыў бульбу? — Для таго, каб і бедныя людзі мелі з чаго скуру дзерці.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі, Зак. № 1470

«Падзяліся!»

Фотаэцюд К. КРАСНІЦКАГА.